

Ilija Okrugić - Srijemac

Ilija Martinović

Bez ikakva spomena u javnosti minula je 150-ta obljetnica rođenja i 80-ta obljetnica smrti zaslužnog hrvatskog književnika, pjesnika i skladatelja, svećenika Ilije Okrugića. Njegovoj uspomeni i životnom djelu neka je posvećeno ovo nekoliko redaka.

Obitelj Ilije Okrugića potječe iz srijemskog sela Morovića. Ilija je rođen 12. svibnja 1827. u Srijemskim Karlovcima. Ime je dobio po ocu Iliji, gradskom činovniku i vijećniku. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u rodnom mjestu, a zatim se upisuje u đakovačko biskupsko sjemenište, gdje 1850. završava bogosloviju kao prvi ređenik biskupa Josipa Jurja Strossmayera.

Ilija Okrugić-Srijemac
(1827—1897)

Revan svećenik

6. listopada 1850. poslao je biskup Strossmayer svoga prvijenca za kapelana u veliku šokačku srijemsku župu Kukujevece. Tu je mladomisnik Ilija Okrugić svojom veselom naravi i sadržajnim propovijedima pridobio naš priprosti seoski puk za koji će živjeti, kome će pisati pjesme i skladati, sastavljati igrokaze i, osluškujući njegovo bilo, pisati novele. 1853. premješten je Okrugić iz Kukujevaca u Sot, gdje se zadržao samo nekoliko mjeseci i pošao za kapelana u Hrtkovce. Hrtkovci su tada bili još izrazito albanska župa sa župnikom Pavlom Đotićem, rođenim Albancem plemena Klimenti. Okrugić mu je dodijeljen kao duhovni pomoćnik za brojne hrvatske doseljenike iz slunjskog kotara, mađarizirane Slovake iz Temerina i Nijemce iz Rume. Budući da u Hrtkovcima te godine nije bilo državnog učitelja, mladi kapelan, da škola ne bi prestala s radom, sjeda za katedru, spreman zadovoljiti sve svoje učenike. Okrugić je uz hrvatski i latinski govorio još pet jezika: poljski, češki, njemački, francuski i talijanski. Iz Hrtkovaca prešao je na kapelansko mjesto u Srijemsku Mitrovicu, gdje je proboravio godinu 1854. i uz nekoliko mjeseci kapelovanja u Vrpolju završio prvi dio svog svećeničkog života.

Prebendar i župnik

1855. pozvao je biskup Strossmayer Okrugića u Đakovo i imenovao ga prebendarom. Tu je stekao glas vrsnog propovjednika. Ujesen 1862. postavljen je za župnika u Sarvašu kod Osijeka, a 1. studenog 1863. prelazi u župu Levanjska Varoš kod Đakova. Tu je boravio do 1866. kada je premješten u Petrovaradin za župnika župe sv. Jurja mučenika. 1881. Ilija Okrugić iz temelja obnavlja i proširuje glasovi-

to svetište Gospe Tekijske, koje je od djetinjstva po-
hadao i volio. Tridesetak godina svog svećeničkog
života proveo je Okrugić uz tekijsko svetište privla-
čeći tisuće i tisuće hodočasnika svojim zanosnim i
sadržajnim marijanskim propovijedima. Ovaj ljubi-
telj Srijema i apostol Marijine slave dobiva 1885. za
svoj rad na crkvenom polju priznanje: blagoslovljen
je za opata s naslovom svetog mučenika Dimitrija
srijemskog.

Pjesnik, književnik i skladatelj

Ime Ilije Okrugića često ćemo uzalud tražiti po
antologijama hrvatskih pjesnika i književnika. Nje-
govo se ime prešućuje, a djela mu se tendenciozno
potcjenjuju. Iako naobražen, Ilija Okrugić ne piše
pjesme ni proze za visoko društvo. On isključivo stva-
ra za puk, što znači da je pisao, pjevao i skladao za
soj svijeta odnjihan uz tamburu i popijevku.

Svoju prvu pjesmu *Pozdrav Zori i braći dalmatinskoj* objavljuje 1845. u Zadru. Za ovom slijede druge
pjesme objavljene u tadašnjim književnim listovima
Viencu, Dragoljubu, Bunjevačko-šokačkoj vili, Slavon-
cu itd. Po vrsti i tematici to su uglavnom lirске pjes-
me: rodoljubne, šaljive i nešto ljubavnih u stilu
starih gradskih pjesama. Okrugićeve budnice *Diži se,
diži, mili rode moj!*, *Je li bolje, braćo draga?*, *Oj čuj-
te, braćo Slavjani i Domovino, slatko milovanje*, još
se i danas snažno doimlju.

Okrugić je objavio i dvije zasebne zbirke pjesama
i to: 1863. *Srijemska vila*, a 1874. *Glasinke-Srčanice*.
U pjesmama je opjevao ljepote Srijema, Fruške Gore
i znamenitija srijemska mjesta. No, ima tu nešto i
ljubavne poezije — uspomena na Milku, platonska
ljubav pjesnikove mladosti. Zbog svojih ljubavnih —
inače sasvim bezazlenih — pjesama, došao je Okru-
gić na zao glas. Mnogi «askete» nisu podnosili što se
njegove pjesme, osobito tzv. gradske, pjevaju po krč-
mama i drugim javnim mjestima.

Okrugić je spjevao i nekoliko epova od kojih po-
sebno treba spomenuti slijedeće: *Dojčin Petar*, pre-
ma narodnoj pjesmi *Vino pije Dojčin Petar*, varadins-
ki ban, *Posestrimstvo*, *Slavoniji i Sokolu njenu* (fra
Luki Imbrišimoviću) i najduži ep *Sveti Ivan Kapis-
tran*. Ovaj posljednji ep, ne ulazeći u njegovu pjes-
ničku vrijednost, naročito je važan zbog povijesnih
bilješki u kojima Okrugić spominje nepoznatu Klo-
vićevu minijaturu ovog borbenog svetog franjeva.

Od Okrugićevih novela naročito se ističe *Liepa
Klementinka* u kojoj je opisao naše katoličke Alban-
ce-Klimente u Hrtkovcima i Nikincima, njihovu na-
rodnu nošnju, običaje i odnose prema hrvatskom živ-
lju.

Dramska djela *Sokica*, *Varadinka Mara*, *Sačurica
i Šubara*, *Grabancijaš dak*, *Seljanka ili pastirski raz-
govor* i *Dojčin Petar* spadaju među njegova najbolja
djela.

Pokušaje ozbiljnijeg naučnog rada ostavio je Okru-
gić u svojim *Poviestničkim crticama Srijema glede
njegovih znamenitosti i u njemu se nalazećih sta-
rinah*, objavljenih u Kukuljevićevom Arhivu 1857.

Njegove božićne pjesme sačuvali su uglavnom
petrovaradinski orguljaši u »usmenoj predaji« tj.
učeci jedan od drugoga bez nota. Petrovaradinski učel-
telj Vjekoslav Grginčević koji je u svoj Dodatak po-
znom *Vincu bogoljubnih pisamah* o. Marijana Jai-
ća, izašlom u brojnim izdanjima, uvrstio i Okrugiće-
ve pjesme, nije za sobom ostavio i njegove napjeve.
Tek u novije vrijeme učitelj i skladatelj Stanislav
Preprek, koji je u petrovaradinskoj župi sv. Roka od
1926. do 1937. djelovao kao orguljaš, zapisao je na-
pjeve Okrugićevih crkvenih pjesama prema auten-
tičnom pjevanju svoga oca, nekadašnjeg Okrugićevog
orguljaša u petrovaradinskoj župi sv. Jurja od 1877.
do 1880. On je te pjesme i harmonizirao, čuvajući
originalnost Okrugićevih napjeva. Okrugićeve božićne
pjesme pjevaju se i drugdje po Srijemu i Slavoniji,
ali ponešto izmijenjene. Okrugić je kao pobožni sve-

čenic odlično uspio približiti božićno otajstvo svojim vjernicima. O tome bjelodano govore njegove pjesme *Hajd'mo, hajd'mo svi Betlemu, Slava Bogu na visini gore nebeskoj, Vjerujem u Tebe, o Isuse mali, O Isuse poljubljeni, O Isuse, Ti sunašce*, što ih je spjevao još kao mlad svećenik u godinama svoga kapelovanja i tiskom izdao u posebnoj brošurici 1857. u Zemunu.

Kao upravitelj tekijskog svetišta Okrugić je spjevao i niz marijanskih pjesama od kojih su se posebno rado pjevale *Oj Tekijska Gospo sveta, Sveta Ano i Marijo, Veseli se Gospo, Zdravo, Majko oželjena, Nek ori slave svijetom glas i S Bogom ostaj sveta sliko*. Njegove su i slijedeće euharistijske pjesme: *Isuse, Bože moj, Spomeni se na onu noć, Zapjevajmo pjesmu novu*. Koje je crkvene pjesme Okrugić još spjevao, ako ih je spjevao i dao im napjeve, nije se do danas moglo ustanoviti.

Kao dijete svoga vremena, Okrugić je pjevao i čisto svjetovne pjesme. Njegova je npr. poznata pjesma *Za jedan časak radosti*, za koju je uzeo napjev iz talijanske pjesme *Per un momento di piacere* pa je tako ta pjesma postala jedna od najpjevanijih gradskih pjesama.

Svim svojim pjesmama namijenjenim pjevanju Okrugić je »ishitrio« i napjeve. Bio je glazben i znao je svirati. Pri zapisivanju napjeva pomagao mu je petrovaradinski vojni kapelnik.

Sudbina Okrugićeva opusa

Kao ljubimac biskupa Strossmayera svojim je dramama i igrokazima Okrugić nastupio u Đakovu. *Se-ljanka ili pastirski razgovor* izdana je tiskom u Osijeku 1861. a *Saćurica i šubara* u istom gradu 1864. Oba ova dramska djela bila su prvi put prikazana u đakovačkom biskupskom sjemeništu u izvedbi bogoslova. Vrijedno je napomenuti da smo *Saćurica i šubaru* imali prilike vidjeti u nekoliko navrata preko Beogradske televizije.

1888. napisao je Okrugić alegorijsku sličicu u počast zlatomisničkom jubileju biskupa Strossmayera. Djelo je radi izvedbe predano časnim sestrama Svetog Križa u đakovačkom samostanu, ali ga je austrijska policija zaplijenila i uništila.

U Đakovu je 1885. objelodanjena *Božićna i Tri-kraljevska koleda*. Iz Petrovaradina, Srijemskih Karlovaca i Srijemske Kamenice, gdje je Okrugić osobno uvježbavao prve grupe koledara, raširila se ova omiljela božićna drama po svim hrvatskim katoličkim srijemskim župama, poznatija u puku pod nazivom Betlemaši. Posljednjih decenija ovaj je običaj ugašen pod izlikom »smetanja javnog reda i mira«.

Sokica je drama najviše izvođena u poratno vrijeme po našim slavonskim, srijemskim i bačkim selima. Zanimljivo je da uz ljubav katolikinje Janje i pravoslavca Pere pristaje katolički svećenik. Pero se bori u četama bana Jelačića za slobodu i samostalnost Hrvatske, a župnik poučava Janjina oca: »Uz to pomisli, dragi Marijane, da Pero, iako je, što ti veliš, Vlah i druge vjere, ipak je sin jedne naše mile hrvatske domovine, za koje oslobođenje on radosno ide u boj!«. Ovakvim pisanjem i stavom kao i svojim osobnim djelovanjem Okrugić je bio prvi u ovim našim krajevima koji je zagovarao slogu između Hrvata i Srba.

Okrugića su nadživjele dvije rođene sestre Adela i Filipina. Filipina (ili »frajla Filika« kako su je zvali) je svu pjesničku ostavštinu svoga brata u rukopisu — 127 rukopisa — predala na čuvanje Matici srpskoj u Novom Sadu.

Novosadsko i beogradsko kazalište dugo je držalo na repertoaru njegove drame *Grabancijaš đak, Varađinka Mara i Dojčin Petar*. Poznata i omiljela *Saćurica i šubara* održala se na repertoaru sve do danas. Zbog ovih djela i prijateljstva s istaknutim Srbima Okrugić je odlikovan srpskim »Redom sv. Save« i crnogorskim »Redom Danilovim«. Međutim, za hrvatsko općinstvo on je još uvijek nepoznanica.

Rodoljub

Svoju ljubav prema hrvatskom narodu Okrugić je pokazao ne samo u svojim pjesmama koje se pjevaju uz dobru srijemsku šljivovicu, nego naročito svojim uzornim svećeničkim radom u mjestima kamo ga je dovelo njegovo zvanje. Hrvati u Srijemu i Bačkoj prihvatili su njegovo djelo, jer su u njemu našli ono što sami u sebi nose neuobličeno i neizraženo.

Ilija Okruglić je za vrijeme svoga života dosta putovao. Svoj odlazak u strane sredine često je koristio i za to da bi druge narode upoznao s kulturnom baštinom hrvatskog naroda i svojom domovinom. Tako je 1. srpnja 1874. prigodom otkrivanja Petrarkina spomenika u Padovi, održao sjajan govor pred svjetskim auditorijem u obranu preziranog i potcjenjivanog »barbarskog« hrvatskog naroda. Tako je nastupao i u Velehradu o tisućobljetnici smrti sv. Metoda, u Solunu i Carigradu, kamo je također hodočastio. U Dubrovniku 3. lipnja 1893. prisustvuje otkrivanju spomenika pjesniku Ivanu Gunduliću i svojom prisutnošću i nastupima svjedoči da je zagovornik jedinstva i ljubavi među svim hrvatskim pokrajinama.

Okrugićeva smrt

Posljednjih godina života Okrugić je dosta poboljšavao. Umro je 30. svibnja 1897. od upale porebrice u sedamdeset i prvoj godini svoga života. Slijedećeg dana sahranjen je, prema vlastitoj želji, s lijeve strane svetišta Tekijske Gospe. Na ispraćaju su bili i njegovi prijatelji Srbi dr Milan Savić i književnik Aleksandar Sandić. Sprovod mu je bio veličanstven. Njegov lik ocrtao je prisutnom mnoštvu hrvatski grkokatolički svećenik i poznati pjesnik Jovan Hranilović. Na grob mu je postavljena spomen-ploča s osnovnim podacima iz njegova života, a zatim su dodani Hranilovićevi stihovi:

*Svećeniče, pjesniče i družo,
Kakovi se ne rađaju često,
Dva plemena nad grobom ti tuže,
Ponajbolji s tobom im je nesto.
Hrvatska naša mila mati
Ime će ti zlatom okovati.*

Osim svih hrvatskih književnih novina i listova, prigodom pjesnikove smrti, o pokojniku su donijeli prikaze i srpski časopisi. Tako lijepih prikaza u njima ne možemo naći ni o jednom hrvatskom svećeniku ni prije ni poslije.

Literatura:

1. *Glasnik biskupije Bosanske i Srijemske br. 11, Đakovo 15. 06. 1897.*
2. *Letak Ilija Okrugić — bez oznake izdavača*
3. E. Gašić: *Grada za povijest župa — rukopis (Bisk. Ord. Đakovo) citirani letak Ilija Okrugić Spomenica župe Hrtkovci*
4. E. Gašić: *Grada letak Ilija Okrugić*
5. *Zbornik — Znameniti i zaslužni Hrvati 925—1925. Zagreb Veritas — 1975. Ilija Okrugić*
6. Ilija Okrugić: *Malen božićni darak — Zemun 1857.*
7. Mitar Dragutinac: *Okrugićev malen božićni darak 1857—1957. Vjesnik đakovačke biskupije 1957.*
8. Dr Josip Andrić: *U Požegi na Orljavi (Požeške novine)*
9. letak Ilija Okrugić
10. *Znameniti i zaslužni Hrvati Sveti Ivan Kapistran — Vjesnik đakovačke biskupije 1957.*
11. Krunoslav Tkalc: *Narodna nošnja sremskih Klimenata Rad vojvodanskih muzeja 4 — 1955*
12. Ilija Okrugić — *Glasnik biskupije Bosanske i Srijemske 1897.*
13. Letak Ilija Okrugić
14. Ilija Okrugić — *Glasnik biskupije Bosanske i Srijemske 1897.*
15. Letak Ilija Okrugić
16. Nadgrobní natpis

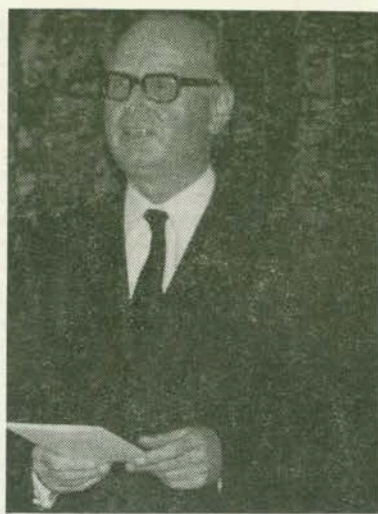

Dr. Johannes Overath

Obljetnica

65.

70.

Dr. J. Anton Saladin

Predsjednik Consociatio internationalis musicae sacrae (međunarodno društvo za svetu glazbu — CIMS) prelat dr. Johannes Overath iz Kölna proslavlja ove godine 40-godišnjicu misništva i 65-obljetnicu života.

Slavljenik je povezan s našim Institutom od njegovih početaka, mogli bismo reći da je ugrađen u same temelje Instituta. Donosimo izvadak iz njegovog »Sjećanja na Albu Vidakovića«: »Godine 1961. upoznao sam Albu Vidakovića; upoznao sam jednako čovjeka koji se bavi glazbenom znanostu i svećenika glazbenika.

Došao je u Köln na IV. međunarodni kongres za crkvenu glazbu kao delegat uzoritog gospodina Franje Šepera, tadašnjeg zagrebačkog nadbiskupa. Na kongresu koji se održavao on je zastupao Jugoslaviju. (...) Osim pitanja jezika u liturgiji zanimali su našeg hrvatskog kolegu na kölnskom kongresu i raspravljani problemi crkvenoglasbene izobrazbe, jer se već tada bavio mišlju o osnivanju Instituta za crkvenu glazbu.

U izmjeni misli (...) postavio je pitanje kako bi mogao doći do dobrih školskih orgulja koje bi bile izgrađene po načelima suvremene gradnje orgulja. Spomenuo sam mu nekoliko školskih orgulja u Njemačkoj, među ostalima orgulje, koje je nešto ranije za Institut katoličke crkvene glazbe pri državnoj školi za glazbu u Kölnu izgradio Romanus Seifert u donjorajnskom prošteništu Kevelaeru. Ove su mi se orgulje činile veoma prikladnima za zagrebački Institut koji je Vidaković kanio osnovati. Na njegovu veliku radost mogao sam mu koncem 1963. saopćiti da će njegova želja moći biti ostvarena. (...)

Nažalost na ovim orguljama Albe Vidakovim sâm nije više mogao svirati. Tek 1965., godinu dana nakon njegove prerane smrti, bile su sagrađene orgulje što ih je on planirao!«

Prelat Overath svake godine organizira simpozije o crkvenoj glazbi i uvijek pozove i profesore Instituta za crkvenu glazbu. Bila nam je posebna čast kada je prošle godine sudjelovao na proslavi u povodu 100-obljetnice časopisa za crkvenu glazbu Sv. Cecilija.

Institut za crkvenu glazbu i Uredništvo sv. Cecilije ovom prilikom našem prijatelju i dobrotvoru zahvaljuje za sve što je do sada učinio za naš Institut, u budućnosti se nadaju još boljem zbliženju i žele mu dobro zdravlje, daljnji plodonosni rad u službi Crkve i crkvene glazbe i dug život kličući: Ad multos annos!

Gospodin dr. J. Anton Saladin izabran je 1954. na generalnom zasjedanju Sveopćeg cecilijanskog saveza ACV za potpredsjednika u predsjedništvo ACV. 1959. izabran je za zemaljskog predsjednika u ACV za Svičarsku, a nakon smrti prof. dr. W. Luegera dr. Saladin je preuzeo službu i u isto vrijeme dužnosti njemačkog zemaljskog predsjednika, da bi 1974. u Salzburgu jednodušno bio izabran za generalnog predsjednika ACV.

Za svoj sedamdeseti rođendan 13. VI. o. g. za svoje zasluge na polju crkvene glazbe imenovan je papinskim začasnim prelatom.

Dr. Saladin je dugogodišnji poznanik profesorâ našeg Instituta za crkvenu glazbu sa raznih simpozija o crkvenoj glazbi u inozemstvu. Rado se odazvao našem pozivu da 1974. g. prisustvuje simpoziju o Albi Vidakoviću i proslavi 10-obljetnice Instituta. U svom pozdravnom govoru on je između ostaloga rekao: »Čestitam ex toto corde! Čestitam u dvostrukom smislu: Imam pravo čestitati takvoj školi nakon 10 godina rada, školi koja je daleko, na Istoku, crkvena i biskupijska, koja djeluje u današnje vrijeme kada je crkvena glazba u stanovitom smislu u previranju kao i sama Crkva. Utjeha je da u ovakvim okolnostima postoji ovakva škola.

2. Putokaz Vam je, kao što je to izrazio msgr. F. Haberl, ličnost pok. A. Vidakovića u kojoj imate nešto kao sidro u uzburkanom današnjem moru, u koga imate povjerenja, čovjeka iz ovoga svijeta, iz ove zemlje, ali s dalekim duhovnim horizontom. K tome, mogu reći, duhovno vodstvo koje od njega izlazi nakon njegove smrti znak je njegove unutrašnje jačine i veličine. (...)

Velika je čast i radost Sveopćeg cecilijanskog saveza da Institutu za crkvenu glazbu pri Kat. bogoslovnom fakultetu u Zagrebu za 10. obljetnicu njegova postojanja i na spomen 10. obljetnice smrti njegova osnivača, crkvenog glazbenika i muzikologa mo. A. Vidakovića predam zlatnu medalju »Orlando di Lasso«. Neka Orlando di Lasso, genijalni i sveopći glazbenik 16. stoljeća vodi Vaš Institut za crkvenu glazbu novim impulsima osobito k plodonosnom zajedničkom djelovanju Istoka i Zapada, u smislu i duhu 'Omnia restaurare in Christo'.«

Našem dragom prijatelju čestitamo od srca 70-obljetnicu života, molimo od Boga krepko zdravlje i želimo još mnogo uspjeha u nastojanjima oko unapređivanja crkvene glazbe.